

Förenings- NYTT

December 2013
Nr. 2, årgång 12

*Två killar lilar fotboll med en mumla,
teckning från 1980 av Sandra Petojevic tio år gammal*

Känslor sedda från insidan

Mumlorna och skolan

Manifestation för skolan

**Rapport av föreningens
enkät kring samverkan**

DISTRIKTSTYRELSE

Annika Lindström, ordförande
Fanny Pilo, kassör
Marie Samuelsson, sekreterare
Kirsten Ekholm, vice sekreterare
Britt-Marie Mårdstedt
Margret Vinblad
Ulrika Brodd

Ersättare

Katarina Kasperson
Margareta Kärnevik Måbrink
Therese Tate

VALBEREDNING

Camilla Dahlin, sammankallande
Eija Berntsson
Yvonne Münch

REVISORER

Hans Rignell, föreningens revisor
Leif Bohman, auktoriserad revisor

REDAKTION

Annika Lindström, ansvarig utgivare
Ulla Adolfsson, redaktör
Ingemar Hjort

Föreningsnytt utkommer med
2-4 nummer per år och trycks
i ca 1 300 exemplar.

Annonsprislista

Helsida	2 000 kr
Halvsida	1 000 kr
1/4 sida	500 kr
1/8 sida	300 kr

Plusgiro: 66 97 58-5
Bankgiro: 5339-3500

Innehåll:

Vår ordförande har ordet	3
Känslor sedda från insidan	4-8
Psykiatrins dag i Kungälv	8
Aktivitetsdag i Mölndal	9
Kort rapport av föreningens enkät kring samverkan	10
Föreläsningar i höst	11
Kom HIT-projektet	12
Boktips	13
Manifestationen	14
Mumlorna och skolan	15-17
Kansliet	18
Anslagstavlan	19
Våra sponsorer	19
Aktiviteter/träffar	20

För er som är medlemmar!
Missar inte våra digitala
medlemsutskick, anmäl er
mailadress till kansliet på:
[goteborg@austism.se!](mailto:goteborg@austism.se)

*Autism & Aspergerföreningen Distrikt Göteborg ansvarar inte för insänt, ej beställt material.
Redaktionen förbehåller sig rätten att förkorta insänt material.*

Vår ordförande har ordet:

De senaste veckorna har jag blivit påmind om att det viktigaste vi har är vår hälsa. Det spelar ju ingen roll hur stora hus vi har eller hur bra betyg våra barn får om vi inte har vår hälsa i behåll. Detta låter mer självklart än det är för de flesta av oss.

Det är så lätt att fastna i vad man tror att man måste få gjort för att må bra. Många gånger är det den känslan av måste som istället gör att vi mår dåligt. Vad är det som stressar en person och vad är det som ger känslan av tillfredsställelse och lugn? Det finns förstås lika många svar som personer.

Det finns många kloka råd som berättar för oss vad vi behöver göra för att må bättre. Ha mer egentid, vara mer sociala, meditera mer, hjälpa andra, hjälpa sig själv, träna mer, äta mindre, äta mer, osv osv. När man skriver de alla efter varandra ser man hur svårt det är att må bra, om man skall tro alla kloka råd.

Jag, som jobbar som personlig tränare, är ännu en i raden som ger en massa kloka råd till människorna omkring mig. Jag säger dock inte något av det ovanstående. Inte för att det inte stämmer, ibland, utan för att jag tror på att vi alla är unika och därför kan man inte följa ett generellt råd och tro att man skall må bra.

Jag tror att man måste våga identifiera vad det är som gör att man mår bra och vad det är som gör att man mår dåligt. Innan man har gjort det, kan man visst testa många saker och kanske ha turen

att pricka in något som gör att man mår bra. I det långa loppet (det viktiga livsperspektivet!) tror jag dock att man ändå måste våga se sig själv och sina egna förutsättningar för vad de verkligen är.

Först då kan vi ge oss själva möjligheten att må bra och arbeta utifrån våra egna förmågor och förutsättningar. Och det är väl egentligen det som gör att vi mår bra? När vi inte pressas in i någon annans bild av vad vi är och kan.

Med en förhoppning om att det arbete vi gör hjälper oss alla att få arbeta och må bra utifrån våra egna förmågor och förutsättningar.

Göteborg 14 december 2013

Annika Lindström
Ordförande
Autism & Aspergerföreningen
Distrikt Göteborg

Känslor sedda från insidan.

Den här artikeln handlar om hur känslor yttrar sig hos oss som har Asperger, till skillnad från hos er andra. Jag vill beskriva hur det ser ut från insidan, hur jag själv upplever det. Texten är skriven i jag-format och så att den vänder sig till de av er som inte har Asperger. Artikeln är ett samarbete mellan flera personer i 40+-gruppen. Det är alltså inte säkert att "jag" är samma person hela tiden. Jag använder förkortningen "AS" för oss som har Asperger, och "NT" för er andra. NT står för "Neurotypisk" i fall någon undrar. Det är ingen omfattande forskning som ligger till grund för denna artikel, utan personliga erfarenheter och saker jag läst och hört. Det är inte säkert att det jag skriver i alla delar håller för en professionell faktagranskning, men det är inte heller avsikten.

Kurvan gäller troligen för alla grundläggande känslor, och jag tror även att den gäller för kombinationer av de grundläggande känslorna. Men den gäller inte för allt annat som på svenska kallas för "känslor". Den gäller t.ex. inte för Kärlek och Hat. Grundläggande känslor är sådana som hör samman med vissa funktioner i de evolutionärt äldre delarna av hjärnan, och som enligt vissa forskare kan härledas direkt till olika kombinationer av nervsystemets signalsubstanser.

De grundläggande känslorna är Vrede, Sorg, Glädje, Rädsla, Förvåning samt Avsky - och kanske några till, listan varierar mellan olika källor. Detta är viktigt, för skillnaden mellan oss och er ligger i hur dessa grundläggande känslor "flyttas" från de äldre, bakre delarna av hjärnan till de evolutionärt modernare, främre delarna av hjärnan, där medvetandet och förnuftet sitter. På vägen fram passerar de en liten del av hjärnan som heter Amygdala, och den fungerar på lite olika sätt hos olika varelser. NT och AS, män och kvinnor, människor och labbråttor.

Hos oss AS är den "digital", dvs. den håller emot eller släpper fram. Hos er NT är den "analog", dvs. den kan släppa

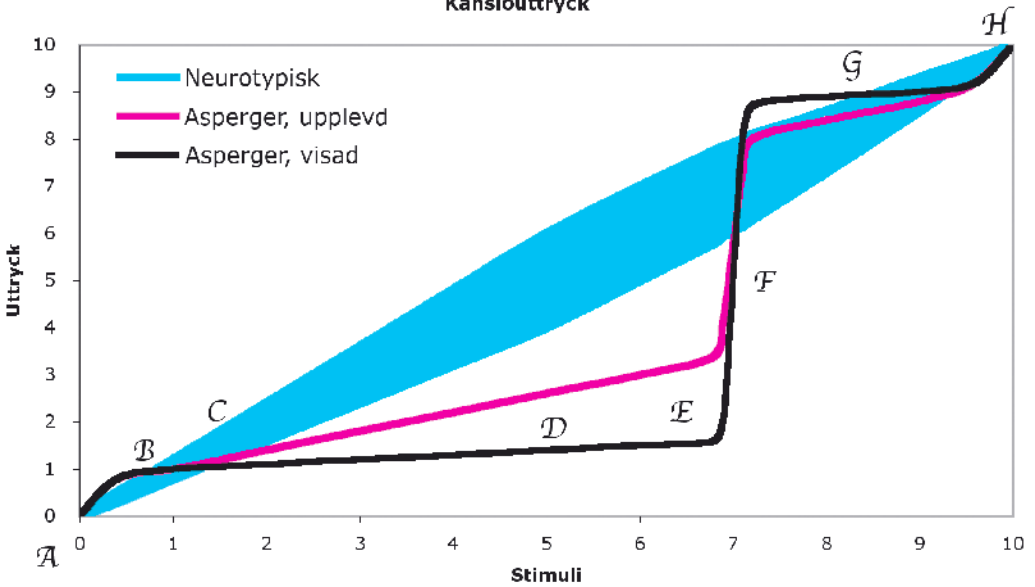
fram känslorna i proportion till omständigheterna. Det är dessutom bara vissa av dessa känslor som leder till att skillnaden i kurvform mellan er som är NT och oss som är AS leder till bekymmer. Skulle någon AS av okänd anledning bli överlycklig och få ett "plötsligt glädjeutbrott" så stör det er inte lika mycket som när vi blir fly förbannade och får ett "plötsligt vredesutbrott". Jag skriver "plötsligt" inom citattecken, för inte kommer det plötsligt. Och det är alltså inte möjligt att få ett "plötsligt kärleksutbrott", för kärlek bearbetas inte i Amygdala på det sätt som de grundläggande känslorna gör.

Jag har ritat en färgglad figur med olika kurvor som visar hur det fungerar. Jag försöker förklara närmare hur det ser ut från insidan, relaterat till olika viktiga ställen på den svarta kurvan. Jag har markerat med bokstäver som man gjorde förr i tiden.

A

Nere vid noll händer det inget speciellt. Det finns inget yttre stimuli, och då finns det heller inga känslöytringar. Ingen väntar sig någon känslöytring, och det kommer ingen, och då är alla nöjda. Det

Känslouttryck

förekommer ganska ofta att man inte har något speciellt att vara glad eller rädd för, och då är man inte glad respektive rädd. Det är väldigt sällsynt att det inte finns något som är obehagligt, så känslorna Vrede och Sorg ligger väldigt sällan på nollnivån. Vi AS är ju också så funtade att vi behåller känslor längre än ni NT gör, så något som var obehagligt för några dagar sedan kan hålla kvar oss på en lite högre nivå än vad ni väntar er idag.

B

Nu har vi kommit en bit upp på kurvan, men det går ännu inte att se att det är skillnad på oss. Det finns ett svagt stimuli och det leder till reaktioner både på insidan och på utsidan. Både ni och vi känner och visar ungefär lika mycket svaga känslor här. Ni har börjat klättringen uppåt i det blå fältet, medan vi kommer att ligga kvar på den svarta kurvan länge ännu.

När vi diskuterade figuren på 40+-mötet, då hade vi alla var sin åsikt om hur breda det blå fältet och den svarta kurvan skulle vara, dvs. hur stor spridning det är inom de båda grupperna. Vi kom fram till att spridningen egentligen är mycket stor. Vi är inte två entydigt särskiljda grupper med olika egenskaper som kurvan antyder, utan gruppen AS och gruppen NT överlappar nog egentligen varandra. Men jag upplever att den stämmer på mig, och i det skick den är förtydligar den artikelns syfte.

C

Nivå C är ett intressant kapitel. Man skulle ju tro att om en grupp människor skall leva tillsammans eller göra något tillsammans, då är o den önskvärda nivån på en negativ känsla som t.ex. Vrede. Dvs. man är noga med att inte förolämpa de andra i gruppen, och man blir inte själv förolämpad. Men det verkar inte vara så. Min erfarenhet är att ni som är NT föredrar att småmobba varandra

litegrand, medan vi som är AS är ensamma om att föredra nollnivån.

För att ni skall uppleva en god gemenskap så tråkar ni varandra lite grand, och förväntar er en viss irritation som gensvar. Varför begriper jag inte, men ni betar er faktiskt så. Er emellan fungerar det, eftersom ni ger proportionella gensvar på stimuli. Oss emellan fungerar det också, eftersom vi ger och tar noll. Men er och oss emellan fungerar det inte. När ni småmobbar oss, då ger vi inget gensvar, eller snarare vi ger vårt normalsvar på vår flacka nivå $\mathcal{D}$, vilket inte räcker för att ni skall uppleva en lagom återkoppling. Då mobbar ni oss mer, för att få fram den irritation som ni behöver. Och så ökar ni trakasserierna till dess att ni får ert gensvar – och det får ni inte förrän vi ”plötsligt” går upp i nivå $\mathcal{G}$. Och då förstår ni ingenting. ”Vi skojade ju bara lite” säger ni då.

Lika väl som jag inte förstod hur det här fungerar förrän jag fick reda på att jag har Asperger och började läsa på om detta, så förstår inte ni att ni bär er åt så. Ni är helt enkelt inte medvetna om detta. I synnerhet inte om ni är barn. Men även mellan en del vuxna går det till så här. Det borde gå att förklara detta för de andra i gruppen, så att de blir medvetna om, och åtminstone försöker sluta med detta. Men det kräver nog ständiga påminnelser, för det är nog lika svårt för er att ändra ert beteende, som det är för oss.

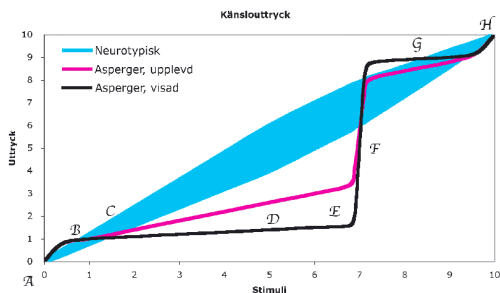
$\mathcal{D}$

Självfallet känner även vi AS olika grader av olika känslor. Vi kan vara glada, mer glada eller mindre glada. Vi kan vara ledsna, mer ledsna eller mindre ledsna.

Och så vidare. På insidan upplever vi själva en tydlig skillnad. Ni som är NT känner av och visar den blå kurvan, med lite variation från individ till individ. Om ni får ett stimuli av graden 5, då visar ni känslor av graden 5, ungefär.

Vi som är AS lever i en annan värld. Inuti känner vi en tydlig skillnad, men den är troligen mindre än er. Jag har illustrerat det med den röda kurvan. Den lutar en del, men långt ifrån så mycket som NT-fältet. Men det verkar som om ni inte ser den röda kurvan när ni iakttar oss, ni verkar se den svarta kurvan. Den som nästan inte har någon lutning alls. Oavsett om det finns anledning att glädjas av graden 2 eller av graden 6, då tycker ni att vi ser likadana ut. Vi är olika mycket glada, men vi visar inte våra känslor utåt så som ni gör.

Jag har lärt mig att se de svaga nyanserna i känslorna hos en annan AS, även om precisionen väl är ganska dålig. Om jag kan lära mig det, då kan ni det också.

$\mathcal{E}$

Vid $\mathcal{E}$ finns det en liten svag böj i kurvan. Jag kan känna när jag är väldigt nära sammanbrottet. Men det är en väldigt liten böj, som ger en väldigt liten varning, som ger en mycket kort tid att lämna

platsen. Det handlar om sekunder eller kanske någon minut mellan att man först känner av det, och att det smäller. Det enda sättet att ta bort sammanbrottet är att ta bort stimuli. Och eftersom man inte kan påverka yttre stimuli, så är det enda man kan göra i detta läge att gå därifrån. Det funkar ju bra om man har möjligheten att gå därifrån. Men om man inte kan det, då blir det jobbigt.

T. ex. om man är ett barn, och måste vara där man är. I skolan eller någon annanstans där man inte bra kan gå sin väg. Eller om man är vuxen och har ansvaret. Med stigande ålder och dito erfarenhet har jag lärt mig att känna av den lilla böjen i kurvan, och vet att ibland är det bara att resa sig och gå. Jag är också säker på att jag har flyttat kurvan åt höger i bild. Dvs. det går numera åt mer traskasserier för att jag skall få ett ”plötsligt vredesutbrott” än vad det gjorde när jag var barn. På gott och ont, för när explosionen väl kommer, då blir den rejäl. Ni som har sett ett barn få ett vredesutbrott vet vad jag menar. Ni vill inte stå öga mot öga med en vuxen människa som exploderar på det sättet, det försäkras jag er.

F

När man bryter igenom, då gör man det. Det är inget man själv råder över. Signalsubstanserna strömmar ut i hjärnan och de primitiva delarna tar över kontrollen. Förnuftet måste vika sig för hjärnans kemi. Den stora förmåga till självbehärskning som vi har, och som ger oss den flacka kurvan vid $\mathcal{D}$, den är slut här. Vi har en förmåga att behärska oss, vi har en förmåga att behålla lugnet, men den räcker bara hit. Det är alltså inte så att vi saknar förmåga att behärska oss, och blir fly förbannade utan eller med

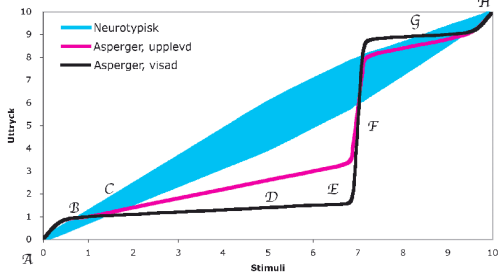
ringa anledning då och då. Utan vår förmåga att behärska oss har en annan karaktär än NT-varianten. Ni NT har en analog variant, vi AS har en digital. Ni NT kan behärska er proportionerligt. Vi AS behärskar oss fullt ut - eller inte alls.

G

När vi nu har brutit igenom, då kan man ju tänka att det finns ingen vettig människa som fortsätter att bråka med den arge. Men så är det inte. Nu kommer välmenande människor som ingenting begriper rusande för att hjälpa till. Människor som inte har förstått att vredesutbrottet är en följd av en lång tids plågsamma upplevelser som till slut har blivit för mycket. Det sista vi behöver i det här läget är någon som kommer och säger ”lugna ner dig, det var väl inte så farligt” eller någon variant på det temat.

Vi vill inget hellre än att förnuftet skall återfå kontrollen, men det är inte möjligt. Att säga åt någon som befinner sig i det här stadiet att lugna ner sig gör bara saken värre. Ha gärna något billigt att slita i stycken till hands, det är mycket bättre. Att avreagera sig på något fungerar nämligen. Att gorma och skrika sva-velosande eder tills man tröttnar fungerar också bra. Men att försöka forcera fram ett nedlugnande fungerar inte. Signalsubstanserna som nu skvalpar runt i hjärnan måste få neutraliseras på det naturliga sättet. Den processen kan inte snabbas upp vare sig med egen vilja eller andras daltande.

En sak som hjälper litegrand, i synnerhet strax efter ett utbrott, är att äta något som ger snabb energi. En chokladbit eller en påse godis kan göra nytta när man skall ta sig samman och återta kontrol-

len. Detta gäller dock bara för oss som är vuxna nog att förstå vad det är som händer i oss. Att ge små barn godis i detta skede kan komma att uppfattas som en belöning, och inte som ett snabbt näringsintag. Belöningar eller bestraffning-

ar hjälper inte mot att hjärnas kemi flippar ur, men en sockerkick kan hjälpa.

Det finns alltså en liten gradskillnad även här uppe. Det kan bli ännu värre, även när det är mycket illa. Och om det blir värre, då tar det längre tid innan det blir bättre. Därför gäller det att känna till hur det fungerar, och att göra rätt i det här läget.

$\mathcal{H}$

Nivå $\mathcal{H}$ skriver vi inget om. Nivå $\mathcal{H}$ får aldrig nås, och därför behöver vi inte tala om den nivån.

Psykiatrinns dag i Kungälv

Onsdag den 30:e Oktober

Föreningen har under hösten deltagit på olika evenemang, bl a på Psykiatrinns dag i Kungälv som gick av stapeln den 30 oktober på Mimers Hus i Kungälv. Det var många besökare, och föreningen fick möjlighet att berätta om vårt arbete i föreningen och att knyta nya kontakter.

Besökarna kunde lyssna på Karin Hofling som pratade om Mindfulness, Anna Altvall som pratade om friskvård för kropp och själ och Tim Holmberg som lever med diagnoserna ADHD, Aspergers syndrom och OCD

Föreningens bord uppställt för utställning.

Ulla Adolfsson och Laila Persson vid föreningens bord på Psykiatrinns dag.

och som ser sina funktionsnedsättningar som en gåva inte ett hinder.

På kvällen kom Pelle Sandstrak och framförde "Mr Tourette och jag" för en fullsatt aula. Ett mycket uppskattat event som vi hoppas återkommer nästa år.

Aktivitetsdag i Mölndal

Lördagen den 7:e September

Barn och unga med funktionsnedsättning har haft en särskild prova-på-dag i Mölndal, arrangerad av Mölndals kommun och Habilitering och Hälsa. Aktiviteten i Mölndal hade öppet hus med flera föreningar, för barn och unga med funktionsnedsättning på plats för att informera om sina idrotter och andra verksamheter. Vi var förstås också på plats och berättade om vår förening. För den som ville gick det bl a att testa trampolinhoppning, bowling och rullstolspingis.

På plats för en föreläsning fanns även synskadade Malin Gustavsson som till vardags arbetar på stadsbiblioteket i Mölndal. Hon är för den breda allmänheten känd från SVT:s Mot alla odds och är även flerfaldig Paralympics- och VM-medaljör i goalball.

BILDER: FANNY PILO

Kort rapport av föreningens enkät kring samverkan

Föreningen beslutade under våren 2013 att göra en enkät angående samverkan. Enkäten vände sig till föräldrar som har barn i åldern 0-21 år i Göteborgs kommun. Svaren visade på att 1/3-del av de som svarade var missnöjda med samverkan, 1/3-del var delvis nöjda med samverkan och 1/3-del var nöjda med samverkan kring deras barn.

Föreningen får ofta höra från medlemmar och andra att samverkan kring barn och ungdomar med en diagnos inom autismspektrum inte fungerar. Det kan handla om skolan, om kommunens insatser såsom LSS, om BUP/BNK och om Habiliteringen. Ibland är det skolan som man upplever inte samverkar, ibland socialtjänsten, ibland Habiliteringen och ibland är det BUP/BNK.

För att kunna påverka politiker och olika verksamheter behöver föreningen veta mer om vad det är som inte fungerar, på vilket sätt det inte fungerar och vilka verksamheter det gäller. Vi behöver även kunna visa på det som fungerar väl och på goda exempel.

Enkäten har skickats per post till alla medlemmar tillsammans med ordinarie medlemsutskick, Föreningsnytt, i juni 2013. Enkäten fanns på föreningens hemsida och det gjordes påminnelse om enkäten via föreningens digitala medlemsutskick. Det var 34 personer som svarade.

I enkäten har vi bett de svarande att skriva vilka enheter/stadsdelar som deras svar avser. Detta för att se om det är någon stadsdel/enhet som "sticker ut" på något sätt.

När det gäller habiliteringen så kan man inte se någon skillnad mellan Lundby Strand och Frölunda. När det gäller skolor är de som omnämns som positiva övervägande alternativa skolor med speciell autisminriktning eller särskilda undervisningsgrupper med inriktning autism, t ex. Kastanjen på Torslandaskolan, Ånässkolan, Olshammarskolan, Kvibergsnässkolan osv. Den skola som nämns i flera enkäter är G-klasserna.

Enkäten gav möjlighet att lämna kommentarer till de tre frågorna samt övriga kommentarer. Flera föräldrar har gjort det och de finns att läsa i en mer utförlig rapport. Den finns på föreningens hemsida. Där har vi avidentifierat de kommentarer vi fått in.

SAMMANSTÄLLT AV: ULLA ADOLFSSON

ENKÄT
om upplevd samverkan kring barn och ungdomar med autism/AS i åldern 0-21 år i Göteborgs kommun som går i förskola, grundskola, särskola eller gymnasiet.

1. Jag upplever att samverkan kring mitt barn/ungdom fungerar bra

Stämmer
 Stämmer delvis
 Stämmer inte

Kommentar.....

2. Följande verksamheter upplever jag samverkar kring mitt barn

BUP, enhetens namn.....
 BNK
 Habiliteringen, enhetens namn.....
 Skolan, stadsdelen och/eller skolans namn.....
 Socialtjänsten (ex insatser enl LSS), stadsdelens namn.....

Kommentar.....

3. Följande verksamheter upplever jag inte samverkar kring mitt barn

BUP, enhetens namn.....
 BNK
 Habiliteringen, enhetens namn.....
 Skolan, stadsdelen och/eller skolans namn.....
 Socialtjänsten (ex insatser enl LSS), stadsdelens namn.....

Kommentar.....

Övriga kommentarer

.....

.....

Jag tillåter att föreningen använder våra uppgifter som exempel
Namn (du kan vara anonym om du vill) .....

Maila svaret senast den 15/6-13 till goteborg@autism.se eller ring in svaret till 073-822 30 03.
Du kan också skicka det som brev till Autism och Aspergerföreningen distrikt Göteborg,
Lindhultsgatan 23, 416 74 GÖTEBORG

Föreläsningar i höst

Margareta Kärnevik-Måbrink

Föreningen har erbjudit flera föreläsningar under hösten. Bl a kom Mary-Anne Jakobsson och föreläste om sitt inifrånperspektiv. Hon fick sina diagnoser ADHD och Aspergers syndrom som vuxen och har också barn med funktionsnedsättning. Så här beskriver hon själv sin föreläsning: "Min föreläsning handlar till stor del om min kamp att klara vardag och jobb, men alltid känna att jag aldrig någonsin får ihop det. Föreläsningen handlar också om hur jag idag

Mary-Anne Jakobsson

har kunnat vända mina svårigheter till att bli funktionstillgångar, och genom mitt arbete kan coacha andra människor.

Margareta Kärnevik-Måbrink höll sin populära föreläsning Autism- och Aspergers syndrom i ett livsperspektiv. Margareta är speciallärare, handledare och samtalsterapeut med mångårig erfarenhet av barn, ungdomar och vuxna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Hon har stor erfarenhet av handledning av personal samt samtalsstöd till föräldrar och personer med funktionsnedsättningar.

Andreas Tallborn

Andreas Tallborn föreläste på Dahlheimers hus om makt, kunskap och strategier för att få vardagen att fungera. Han är sjuksköterska och verksamhetschef på Lyckans Backe, ett korttids och fritids för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Han har arbetat i 15 år med syskonfrågor och grupper för syskon som har syskon med funktionsnedsättning. Andreas har forskat kring föräldrars stress och coping och föreläser i olika sammanhang för föräldrar och personal.

KomHIT

Kommunikationsstödjande hjälpmedel i barnsjukvård och specialisttandvård.

Föräldrar till barn med kommunikationssvårigheter är överlag positiva till bemötande men tycker att det råder en stor brist på kunskap om kommunikationssvårigheter och AKK. Personal förlitar sig ofta på föräldern som tolk vilket inte alltid räcker. Det behövs mer kunskap och tillgång till både låg- och högteknologiska redskap i vården för att kommunicera med patienter med kommunikationssvårigheter.

KomHIT är ett treårigt projekt som syftar till att tillgodose barns rätt till kommunikation och målgruppen är i första hand barn med funktionsnedsättningar. Projektets mål är att skapa en nationell webbresurs där personal och föräldrar kan få information och kunskap samt kunna ladda ner kommunikationsstödjande material som kan användas i barnsjukvård och tandvård. Projektet ska även utvärdera resurserna, vidareutveckla och sprida information. Detta och annat kan du läsa om på www.dart-gbg.org

Projektet är nu i full gång och flera verksamheter inom hälso- och sjukvården för barn har t ex börjat skicka kallelser med bildstöd så

att barnen tillsammans med föräldrarna kan förbereda besöket på ett bra sätt. Vid en del verksamheter används bildstöd vid besöken för att ge barnen större möjlighet att förstå vad som händer och för att kunna kommunicera. Där projektet KomHIT är igång vill man även att föräldrar fyller i enkäter och det är viktigt för att utvärdera och bli se om barnen känner sig tryggare när de förstår vad som händer.

De som samverkar i projektet är DART, olika enheter inom barnsjukvård och tandvård i Västra Götalandsregionen samt FUB i Lerum, DHB Västra och Autism- och Aspergerföreningen Distrikt Göteborg med finansiering av Allmänna Arvsfonden.

TEXT OCH BILD: ULLA ADOLFSSON

Kommunikationsstöd
i vårdsituationer

Boktips - Syskon berättar

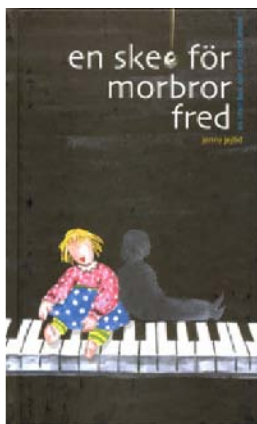
Hur är det att växa upp med ett syskon som har autism eller Aspergers syndrom? Det kan handla om kärlek och hat, skam, skuld och känslan av att vara annorlunda. Syskon som berättar med allvar, värme och humor om det som kan vara svårt. Och även om vägen vidare.....

Som nioåring kämpade Emily med många svåra frågor kring sin brors funktionshinder, högfungerande autism. I samtal med psykologen Eve Band växte boken fram där fakta kring autism och autisttillstånd varvas med beskrivningar av de känslor och tankar ett syskon kan ha. Boken är skriven för barn och i slutet finns diskussionsfrågor för samtal mellan föräldrar och barn.

Riksföreningen Autism 2006. 48 sidor.

Eve B Band, Emily Hecht: Att växa upp med en bror med autism - en lillasysters berättelse

I ”En sked för morbror Fred” berättas historien om hur det är att växa upp som lillasyster till en bror med autism och utvecklingsstörning. Det handlar om kärlek och hat, skam och skuld och känslan av att vara annorlunda. Men också om vägen vidare...

Ord och Tanke 2007, Pocketutgåva 192 sidor

Jenny Jeilid: En sked för morbror Fred

Elisabeth har en äldre bror med diagnosen Aspergers syndrom och en yngre syster med diagnosen autism. Om sin och familjens vardag skriver hon på ett öppet och ärligt sätt som berör. hon berättar med värme och humor om det roliga men också om det som är svårt.

Autism- och Aspergerförbundet 2011, 30 sid

Elisabeth Nielsen: Jävla jobbigt

Alla böckerna finns att beställa i Autism- och Aspergerförbundets webbshop:
<http://butik.autism.se/>

Manifestation för bättre stöd till elever i behov av särskilt stöd

BILDER: MATTS HULTÉN OCH MADELEINE LARSSON WOLLNIK

Stora bilden ovanför: Gunilla Karlsson, Karin Asztély och Henrik D. Ragnevi.

Ann Nolin
Annika Lindström

Torsdagen den 17:e september samlades ett 50-tal personer på Gustav Adolfs torg tillsammans med organisationerna Attention Göteborg, Attention Hisingen/Kungälv, Mobbningsfri skola, U.N.I.K - NPF, Barnpartiet och Autism- och Aspergerföreningen distrikt Göteborg i en manifestation för barn i behov av särskilt stöd i skolan.

Moderator för manifestationen var Ann Nolin, ordförande för Barnpartiet. Hon betonade att skolfrågan borde höjas ovanför partipolitiken och att lika behandling inte alltid betyder rättvisa.

Det var flera som höll tal, vår egen ordförande Annika Lindström var först ut och hon tryckte på att föreningen jobbar för en skola för ALLA. En skola där alla individer skall få möjlighet att uppnå sin fulla potential efter sina egna förutsättningar.

Som representanter för kommunen deltog Thomas Martinsson (MP), kommunalråd med bl a ansvar för funktionshinderfrågorna, Birgitta Simonsson (M), som skrev en interpellation angående hemmasittarna i kommunen och Matilda Granberg Stålbirt (KD).

Mumlorna och skolan

av fil. mag. Sandra Petojevic

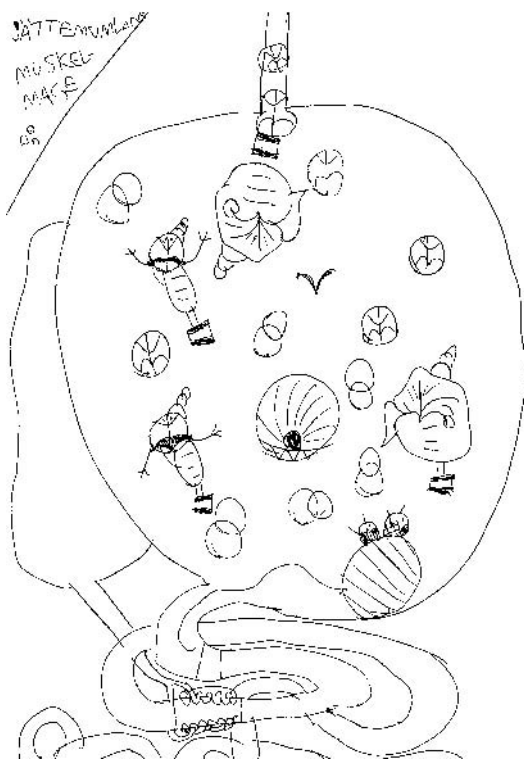
Knuglorna Pipen och Patt med tandborste, teckning från 1981 av Sandra Petojevic elva år gammal

Knyt näven, vänd upp den och betrakta lillfingersidan. Där ser du mumlan, en fin form med en massa veck som utgörs av den köttiga handmuskeln och det böjda lillfingeret.

Mumlan måste ha fascinerat mig ända sedan jag var riktigt liten, ty nyfödda spädbarn får ju mumlor när de knyter sina pyttesmå händer. Med säkerhet vet jag att mumlan fick sitt namn efter barnprogrammet "Mumlan" med Gösta Ekman som visades i SVT våren 1973. Med handen formade jag också andra fantasifigurer: Samlade jag ihop fingertopparna i en nypa och satte ner dem på bordet så fick jag en knugel. Mina

två mest populära knuglor döpte jag till Pipen och Patt som gav sig ut på många fantasiäventyr, ofta ridande på en rundnish som i verkligheten var en blåvitrandig cirkelrund liten kudde som jag sytt själv med ett rött band som svans. Drog jag den här kudden i svansen på heltäckningsmattan så vobblade den och i min fantasi var den en rundnish som vippade iväg på ett äventyr, den var ett slags djur stor som en häst. Äventyren började alltid vid platåberget Badacsony som finns i verkligheten, strax norr om Balatonsjön i Ungern.

På dagis lekte jag ofta äventyr i sandlådan och oftast med Pipen och Patt som

*Jättemumlans muskelmage, teckning från 1979
av Sandra Petojevic nio år gammal*

ju var mina egna händer, och ofta blev de jagade av mumlor eller av en navelfy, en sorts rumpa med dragspelsmage som ville äta upp dem. När jag började skolan kunde jag redan läsa och skriva samt räkna till hundra och jag trodde att jag skulle få lära mig mer om mina specialintressen (tempel från antiken) eller att vi skulle lära oss skriva spännande berättelser. Jag läste ju redan seriealbum såsom Tintin och Asterix, så jag blev väldigt snopen när skolfröken gav oss boken "Nu läser vi A". Där stod väldigt korta meningar helt utan spänning: "Du ser pappa. Hej sa du. Hej du sa pappa". Snygga bilder, men totalt intetsägande text. Frustrerande!

Det enda som var roligt i de här "Nu läser vi"-böckerna var den miljömedvetne fantasifiguren Pyri som såg ut som en liten blå utomjording. Han var en fantasifigur som besökte den ner-smutsade verkligheten på ett roligt vis, och jag blev tidigt medveten om viktiga saker som miljöförstöring. Annars var det mest kopiering som gällde: man skrev av det fröken skrev på tavlan, man kopierade texter ur läseböcker och man kopierade bilder. Ritade man en trollkarl skulle denne ha skägg, spetsig hatt, stjärnbeströdd fotsid dräkt samt trollstav. Alla fantasivarianter var bannlysta; synd med tanke på hur jag skulle ha kunnat ha utvecklat mig med hjälp av fantasin i alla ämnen. Resultatet blev istället att jag tyckte att skolan blev tråkig.

Tänk om ett tal i matteprovet hade varit så här: 45 knuglor luktar på 23 mumlor var, hur många mumlor finns det sammanlagt? Det enda roliga var simskolan trots att jag inte var förtjust i att ha huvudet under vattenytan och att vattnet ibland kändes kallt, och så naturligtvis de gånger man skulle bygga modeller av t.ex. stenyxor och stenåldershyddor, baka, färga med batik och sy, för då kunde jag äntligen skapa istället för att kopiera.

Men som alla barn ville man ju testa gränser. Hur kunde jag smyga in mina fantasifigurer i skolan? Tja, fröken kunde ju inte förbjuda mig att ta med mig mina nävar eftersom de ju var mina egna kroppsdelar, men hon fick naturligtvis syn på dem så fort jag formade en knugel eller mumla med dem. Kunde jag smyga in dem i teckningar? Det blev

till slut en spännande sport, skulle hon upptäcka dem eller inte? De som blev upptäckta blev snart hopskrynkade, sönderrivna och kastade, men de som passerade är bevarade än i dag. Det var på ”Roliga timmen” under fredagarna, som vi fick rita och då var det alltid någon klasskamrat som fick välja ämne - något som gick i bokstavsordning så att ingen skulle bli orättvist behandlad. Fredrik (en av tre i klassen med elva elever!) sa våren 1980 att dagens ämne var ett par killar som lilar fotboll, en teckning som utgör omslaget till denna tidskrift. Det finns två referenser till min fantasivärld där, kan ni se dem? Det kunde inte skolfröken heller. Bollen som killarna sparkar är en mumla (färgglatt målad så att den liknar en badboll) och bakom dem syns platåberget Badacsony med den karaktäristiska mindre bergstoppnen till höger.

Som synes på en teckning från 1981 så hade min tandläkare ingenting emot att Pipen och Patt syntes i hans mottagning - i synnerhet inte som de tydligt påminde om att man inte skulle glömma att borsta tänderna. Även mitt specialintresse för den tiden syns: en sovjetisk rymdraket på väg till månen; jag älskade rymdskepp och raketer efter att ha sett ”Det var en gång - Rymden”, olika vetenskapsprogram om rymdfärder, ”Fripassageraren” samt ”Jason och Stjärnkommandot” på SVT.

Och på fritis (som befann sig i samma byggnad som mitt dagis) efter skolan kunde jag i lugn och ro (nåja) rita de fantasifigurer jag ville, såsom den stora teckningen ”I jättemumlans mage” där Pipen och Patt och rundnischen, men

även flera sorters mumlor blivit uppslukade. Den vanligaste mumlan är den bollformade mumlan med sex veck. Sedan har vi fiffikusen som med sina armar påminner lite om en kräfta till utseendet. Och så har vi roligmumlan (som till skillnad från den snarlika slemmumlan inte sprutar slem) som allra mest är lik den köttiga lillfingersidan på knytnäven.

Än i dag betraktar jag mumlan på min knutna näve och det räcker oftast med en flyktig sekund. Tittar jag på den ett ögonblick längre så daskar jag till den ordentligt med min andra hand, ungefär som när man ger någon en örfil. Då har jag ”kommit på mig själv att göra dumheter”, något som vuxna i allmänhet och släktingar i synnerhet brukade säga till mig när jag var liten. Men åsynen av mumlan lugnade mig, vilket de inte kunde förstå; under alla tider har de daskat till min hand om de sett att jag höll på med mumlan och konstigt nog har jag ”bevarat” det där dasket genom att utföra det själv. I ett kommande nummer av Föreningsnytt ska jag göra en betraktelse om de bollar av sjaletter som kom att bli mumlornas mer salongsfähiga ersättare och redan i nästa nummer berättar jag om hur jag vid nio års ålder äntligen lyckades med att sluta suga och bita på mumlan. Det kan kanske vara ett bra tips för de föräldrar som har barn som fortfarande suger på tummen (eller mumlan!) i skolåldern ...

Kansliet

Autism- och Aspergerföreningen
Distrikt Göteborg
Lindhultsgatan 23
416 74 Göteborg

Telefon: 073 -822 30 03
E-post: goteborg@autism.se
Hemsida: www.autism.se/goteborg

Plusgiro: 66 97 58-5
Bankgiro: 5339-3500

För er som vill ha information från
föreningen via e-post, var vänlig maila
er e-postadress till: goteborg@autism.se

På kansliet arbetar
Ulla Adolfsson,
föreningskonsulent.

Tyvärr har hon inte
alltid möjlighet att
svara i telefon. På
kansliet finns endast
en anställd. Tala in ett meddelande och
kom ihåg att lämna ert telefonnummer.

Det kan dröja innan ni blir uppringda
eller får svar på e-post. Har ni inte hört
något på 2 veckor kontakta oss igen.

*Kansliet har julstängt
mellan 23/12-7/1!*

Delta med din logotype i Föreningsnytt.
Ett enkelt och smidigt sätt att stödja Autism och Aspergerföreningen Distrikt Göteborg.
För mer information, kontakta kansliet.

FRÅGA OM EHSK MED ASPERGERLINJE

Är det någon som har erfarenhet av någon folkhögskola med "aspergerlinje"?

Hör av er till mig med positiva och negativa erfarenheter.

Söker en skola för en kille som klarat gymnasiet med stöd men som behöver nya utmaningar och "livsträning"

Anna Eggert 0732 10 46 00
eller mail anna.eggert@telia.com

Om ni är intresserade av att delta i enkäter eller intervjuer från studerande, hör av er till kansliet, så kontaktar vi er!

www.autismforum.se
kunskapscenter för autism och Aspergers syndrom

Kom gärna med önskelmål om utställare och/eller föreläsare till Världsaftisdagen nästa år.

Kontakta kansliet för mer information på:
goteborg@autism.se

OBS! Motioner till årsmötet skall vara styrelsen tillhanda senast den 19/1-2014

Föreningens årsmöte sker Onsdagen den 19 mars 2014

Skicka gärna in egna bilder med en liten text till!

Föreningens grupper och aktiviteter

I dagsläget finns nedanstående grupper aktiva i föreningen. Till föreningens aktiviteter finns ett begränsat antal platser. Anmälan kan göras per e-post eller telefon. Anmälan krävs ej på öppet hus och drop in.

På föreningens hemsida kan ni läsa mer. Där finns information om datum, lokal, förändringar och om det är fullsatt eller inställt.

www.autism.se/goteborg

Öppet Hus

Träffar kvällstid för alla medlemmar.

Drop In dagtid

Alla medlemmar är välkomna att ta en fika, spela spel, ta en promenad (om det är bra väder) med mera.

Träffgrupp

För vuxna med Asperger/hfa.

40 plus

Träffar för er som har Aspergers syndrom/hfa och är 40 år eller äldre.

Föräldragrupp små barn

För föräldrar till små barn.

Föräldragrupp 7-12 år

För föräldrar till barn i åldern 7-12 år.

Fika med snack

Träffar för föräldrar till barn i åldern upp till 12 år.

Föräldragrupp tonår

För föräldrar till barn i tonåren.

Föräldragrupp vuxna

För föräldrar till vuxna.

Ni hittar oss också på facebook, gruppen heter: "Autism- och Aspergerföreningen Distrikt Göteborg"

Autism & Aspergerföreningen Distrikt Göteborg

Lindhultsgatan 23 • 416 74 GÖTEBORG

Telefon: 073 - 822 30 03 • E-post: goteborg@autism.se

www.autism.se/goteborg